کۆنگرەی لوتکەی عەرەب
کۆنگرەی بێئومێدی

نەوزادی موهەندیس
nawzad_mohandis@yahoo.com

- وەك بڕیارە لە ڕۆژی 2007/3/28 دا کۆنگرەی 19 هەمی سەرانی عەرەب لە شاری ڕیازی پایتەختی عەرەبستانی سعودیە ببەسرێت کە کۆنگرەیەکی ئاساییە و لەدوای 10 کۆنگرەی نائاسایی و 8 کۆنگرەی ئاساییەوە دێت.

تائێستا بڕیارە هەموو پاشاو سەرۆکەکانی عەرەب بەشداری بکەن ((جگە لە موعەمەر قەزافی سەرکردەی لیبیا)) نەبێت کە ئامادە نابێت ونوێنەریشی نەناردوە و هەندێك سەرۆك و پادشای تریش ئامادەنابن و نوێنەریان ناردوە, عێراقیش بۆ یەکەم جار لەدوای ڕزگارکردنیەوە لەلایەن سەرۆکێکی هەڵبژێردراو شەرعیەوەی بەشداری دەکات لەلایەن بەڕێز مام جەلالەوە وەك سەرۆك کۆماری عێراقی فیدراڵ بەهەموو قورسایی و سەنگینی و مێژووی خەبات و دیپلۆماسیەت و ناو وناوبانگیەوە لەگەڵ هەموو کێشەکانی عێراقدا. کە ئەمە یەکەم جارە کوردێك وەك سەرۆك کۆماری وولاٌتێکی زۆرینە عەرەب بەشداری ئاوها کۆبونەوەیەکی سەرانی عەرەب بکات و بڕیاریشە مەسەلەی فەلەستین و عێراق لە پێشەوەی ئەجێندای کارەکانی کۆنگرەکەوە بن.

- ئاشکرایە ئەم کۆنگرەی لوتکانە گرنگی و کاریگەری گەورەیان هەیە لەسەر چارەسەرکردن و دۆزینەوەی ڕێگاچارە بۆ کێشەکان, بۆیە لێرەدا جێگەی پرسیارەکە ئایا ئەرکە هەنوکەیی و گرنگەکانی سەرانی عەرەب چیە لەم قۆناغەدا ؟ ئایا دەتوانرێت سەرجەم کێشە ئاڵۆزەکان چارەسەر بکرێن ؟ئایا لەم زەمەنە جەنجاڵ و ئاڵۆز و پڕ کێشانەدا بەتایبەتیش لەناوچەی ڕۆژهەلأتی ناوەڕاستدا, عەرەبەکان دەتوانن خۆیان لەگەڵ ڕووداو و پێشهاتەکاندا بگونجێنن؟ ئایا سەرانی عەرەب دەتوانن ئاوات و خواستەکانی گەلەکانیان وەدیبهێنن؟ ئەمەو دەیان پرسیاری تریش.

سەرەتا دەبێت بزانین کە کێشەکانی عەرەب خۆیان چین و دواتریش کێشە ناوچەییەکانیش کامانەن کە کاریگەریان لەسەر عەرەبەکان هەیە؟

ئاشکرایە کە هەر 22 وولاٌتە عەرەبیەکە لە ڕۆژئاواوە تا ڕۆژهەلأتیان ژمارە گەلێك کێشەی ناوخۆییان لەنێواندا هەیە, هەر لە کێشەی سنوور و ئاو و ململانێی سیاسی و ...هتدوە جگە لە کێشە گشتیەکانی هەژاری و نەخۆشی و دواکەوتوویی و بێکاری و پێشێلکردنی مافەکانی مرۆڤ و ژنان و نەبونی دیموکراسیەت و کرانەوە و شەفافیەت و ئازادیەکان و ...هتد. کە هەموانیان بەدەستیانەوە دەناڵێنن , سەرەڕای کێشە گەورەو گرنگەکانی هەموو عەرەب کە لە ئێستادا بریتین لە ((کێشەکانەی فەلەستین و عێراق و سوریاو لوبنان)).

هەروەها هەر وولاٌتێکیشیان بەجیا گیرۆدەی دەیان کێشەی ناوخۆیی نەتەوەیی و مەزهەبی و دینی و بێکاری و هەژاری و ,...هتد بونەتەوە. هەموو ئەم کێشانە بونەتە کێشەی موزمین و چارەسەرکردنیان گەیشتۆتە ئاستی موستەحیل, هەربۆیە سەرانی عەرەب و کۆنگرە دەوریەکانیان لەماوەی 2-3 ڕۆژدا ناتوانێت هەموو ئەم کێشانە چارەسەر بکات و سەرانی عەرەبیش عەسای سیحریان بەدەستەوە نیە کە لە چاوتروکاندنێکدا زاڵ بن بەسەر ئەو هەموو کێشانەدا, چ جای بتوانن لەگەڵ کێشە ناوچەیی و جیهانیەکاندا خۆیان بگونجێنن و چارەسەریان بکەن.عەرەبەکان هەمیشە کەوتونەتە دوای ڕوووداوەکان و بونەتە پاشکۆی زلهێزەکان و هیچ کاتێك بەرنامەو گوتارو هەڵویستی سیاسی یەکگرتوی پێشوەختیان نەبوە. هەربۆیە ئەم ناوچەی ڕۆژهەلأتی ناوەڕاستە بەردەوام بۆتە کوانویەکی پڕ ژیلەمۆی خامۆش کە هەموو ئان و ساتێك ئامادەبوە بۆ گڕگرتن و کڵپە سەندن, لەئێستاشدا بەهۆی کێشەی کورە ئەتۆمیەکانی ئێران و کێشەی عێراق و کێشەی نێوان سوریاو لوبنان ناوچەکە لەهەموو کاتێك زیاتر ئامادەیە بۆ گڕگرتن.

سەرانی عەرەب بۆ خۆشیان لەناوخۆیاندا و لەسەر ئاستی شەخصیش ناتەباو ناکۆکن وەك کێشەی نێوان شا عەبدوڵای سعودیە و موعەمەر قەزافی لیبیا. بۆیە هەرگیز پێشبینی ناکرێت کە سەرانی عەرەب بتوانن هەموو ئەو کێشانە نەك چارەسەر بکەن بەڵکو ناتوانن ڕێگا چارەی کورت خایەنیشیان بۆ دیاریبکەن.

هۆکاری سەرنەکەوتن و نەتوانینیشیان بۆ ئەوە دەگەڕێتەوەکە :-

1. بناغەی بیرکردنەوە و لێکتێگەیشتن و ئایدۆلۆژیایان بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان بریتین لە لێکدانەوەیەکی تەسکی بنەماڵەیی و ناوچەگەریی و عەشایەری و شمولی و تاکڕەوی و خۆسەپاندن , دوور لە بیرکردنەوەیەکی ئازاد و کراوە و بەرژەوەندی نەتەوەیی.

2. سەرانی عەرەب هێندەی بەتەنگ دەسەڵات و بەرژەوەندی شەخصی و بنەماڵەیی و ناوچەیی خۆیانەوەن, نیو هێندە بەتەنگ بەرژەوەندیە باڵاکانی نەتەوەو ئیسلامیشەوە نین وتەنها کاریان پاراستنی دەسەڵات و کورسی و داهاتەکانیانە.
3. هەموو سەرانی عەرەب لەڕێگەی یامیراتیەوە یان کودەتاوە هاتونەتە سەر حوکم هەربۆیە یا بەمردن یان بەکودەتا دوور دەکەونەوە لە دەسەڵات ((جگە لە بەڕێز مام جەلال سەرۆك کۆماری عێراقی فیدڕاڵ)) هەربۆیە ئەم سەرکردانە نوماینەدەی ڕاستەقینەی خواست و ئاوات و ویستەکانی گەلانیان ناکەن.
4. هیچ یەکێك لەم سەرکردانە بڕیاری سیاسی و ئابوری و سەربازی و تەنانە کۆمەڵایەتیشان لەدەست خۆیاندا نیە و هەمیشە پرس و ڕا بە زلهێزەکان و هاوپەیمانەکانیان دەکەن.

هەربۆیە کاتێك مرۆڤ سەربەست نەبوو لە بیرکردنەوەو بڕیارداندا دەبێتە کەسێکی بێتوانا و بچووك و بێئیرادە کە ناتوانێت لە بەردەم کێشە و گرفت و ململانێکاندا خۆڕاگربێت و بتوانێت چارەسەریان بکات.

لەبەر ئەم هۆکارانە هیچ دڵنیاییەك نیە کە سەرانی عەرەب بتوانن لەم کۆنگرەیەیاندا سەرکەوتوو بن و بتوانن کەمترین ڕادەی خواست و ئاواتەکانی گەلەکانیان بهێننە دی و چارەسەری کێشەکان بکەن.جگە لەوەی ئەم کۆنگرانە بونەتە کەرنەڤاڵێك بۆ بینین و چاوپێکەوتن و میوانداری و موجامەلەی یەکتری, بەڵگەش هەموو کۆنگرەکانی پێشووتری عەرەبن.جارێك لە موعەمەر قەزافیان پرسیبوو بۆ کۆدەبنەوە لەوەڵامدا ووتبووی ((کۆدەبینەوە بۆ ئەوەی ڕێکنەکەوین)),

هەربۆیەش ناکرێت و کارێکی مەنتیقی و ناڕاستیشە کە هەموو ئومێدێك هەڵبچنرێت لەسەر ئەم کۆبونەوەی لوتکانە چونکە گەر ئیرادە هەبێت بۆ چارەسەرکردن ئەوا دەکرێت لەدەرەوەی ئەم کۆنگرانەش چارەسەر بکرێن,بەڵام وەك پێشتر ئاماژەمان پێدا کە هەر ووڵاتە و هەر ناوچەیەك بەرژەوەندی خۆیان لەپێش بەرژەوەندیە باڵاکانەوە دادەنێن , ئەوەتا ووڵاتانی ڕۆژئاوای عەرەبی هیچ کاتێك کاریگەریان لەسەر کێشەکانی عەرەب نەبوە , ووڵاتانی قەڕنی ئەفریقیش بەهۆی شەڕی ناوخۆیی و هەژاری و نەخۆشی و بێکاری و دواکەوتواییانەوە ناپەرژێنە سەر کێشە عەرەبیەکان . ئەوەی کە دەمێنێتەوە ووڵاتانی کەنداو ومیسر و ئوردون و عێراق و سوریایە بەهۆی گرنگی و گەورەیی پێگە جوگرافی و ئابوریەکانیانەوەیە, کە ئەمانیش بەهۆی بوونی دەیان کێشەی نێوانیان و ناوخۆشیانەوە نەبونەتە ئەو گروپە بەهێزە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکان .هێندەی هۆکاری جیاوازی و لێکدورکەوتنەوەیان لەنێواندا هەیە نیو هێندە هۆکاری لێکنزیکبونەوەو یەکگرتنەوەیان لەنێواندا نیە .

بۆیە دەڵێین ئەم کۆنگرەیەش وەك پێشترەکانی جێگەی بێئومێدی زیاترە چونکە ئەرکەکان و تەحەداکانی ناوچەکە و جیهان زۆر لەوە گەورەترن کە سەرانی عەرەب بتوانن چارەسەریان بکەن و ئەم کۆنگرەیەش و بڕیارەکانی تەنها وەك مەرەکەبی سەر کاغەز دەمێننەوە و ناچنە چوارچێوەی جێبەجێکردنەوە..